

[B] **DE BRANDENDE ZOMER VAN 1976. BOEKEN VAN STIJN TORMANS EN GEERT DE VRIESE**

Twee non-fictieboeken behandelen de uitzonderlijk warme zomer van veertig jaar geleden. Toch konden de boeken van journalist Stijn Tormans en voormalig journalist en auteur Geert De Vriese nauwelijks meer van elkaar verschillen.

Voor Stijn Tormans, veertig jaar geleden geboren, is de zomer van 1976 een perfecte – valse – rode draad om eenentwintig verhalen te bundelen waarvan het gros al eerder in het weekblad *Knack* verscheen. Dankzij een heldere inleiding, enkele postscripta en een sterke uitgeleide in briefvorm wordt *De zomer van 1976* meer dan een doodgewone bundeling van reportages, iets waar veel journalisten en auteurs zich uit gemakzucht weleens aan bezondigen. Tormans' boek verdient ook een pluim voor de opmaak. De knappe foto's en collages van fotografe Saskia Vanderstichele ondersteunen de verhalen, en ook de lettertypes, bladspiegel en cover mogen er wezen.

Als journalist loopt Tormans weg van het nieuws. De aanleidingen voor zijn artikelen zijn divers: een anekdote in een oud krantenbericht, een boek dat hij in een antiquariaat vindt, een fragment uit een documentaire, enzovoort. Net zoals een deel van de reportages uit het boek niet over de bewuste zomer van 1976 gaat, ligt Tormans er niet wakker van of de vragen die hij stelt worden beantwoord, als ze maar een mooi verhaal opleveren. Wanneer hij in een documentaire hoort dat koning Boudewijn bij de overstromingen van 1976 in Ruisbroek zijn jas aan een radeloze vrouw zou hebben gegeven, trekt

Lucien Van Impe in de Tour van 1976.

Tormans naar de gemeente, op zoek naar de lange loden mantel. Hij praat er met ooggetuigen en neemt contact op met de entourage van het koninklijk paleis. Niemand blijkt te weten waar de jas is. Tormans besluit het stuk met de zin: “Godzijdank blijven mysteries altijd bestaan: daar kan niemand op besparen.” Als lezer maal je er inderdaad niet om dat de jas niet werd teruggevonden; onderweg heeft Tormans toch maar een mooi verhaal verteld.

Tormans stoot niet enkel op mooie verhalen – dat alleen al is overigens niet vanzelfsprekend – hij schrijft ze ook erg mooi neer. Kijk maar naar hoe hij het leven schetst van Mister Dollar, een dakloze uit Antwerpen die lange tijd in de Verenigde Staten woonde. Met rake tussenzinnetjes komt hij tot de essentie. “Joe was intussen naar L.A. verhuisd. Hij deed er audities voor Hollywoodfilms, maar faalde. De hemel bestormd en verloren.”

De vrij kleine verhalen uit de geschiedenis die Tormans aanhaalt, blijken keer op keer onvergetelijk voor de mensen die ze hebben meegemaakt. Een goed voorbeeld is “De klas van ’74”, over het Heilig Hartcollege in Berkenbos, dat destijds getroffen werd door een zware brand. Drieëntwintig jongens zouden de brand in de houten chambrettes niet overleven. In de jaren na het ongeluk was het verboden om op de school over de brand te spreken. Op een bepaald moment zegt een oud-leerling aan Tormans. “Zo’n ramp verandert alles. Ik zou vanavond niet graag mijn tante tegenkomen. Haar zoon is omgekomen. Voor de brand gingen wij vaak op bezoek bij haar, daarna nooit meer. Als ik in de buurt was, liep ze weg. (...)” Elders in het boek zitten er soortgelijke impliciete levenslessen die je als lezer niet onbewogen laten.

Niet alle eenentwintig verhalen halen datzelfde hoge niveau. Neem nu “Orly”, over een kruier in het Brusselse Zuidstation die zijn beroep door de tijd ingehaald zag worden: op een bepaald moment kregen valiezen wieltes en werd hij overbodig. Het verhaal doet wat betreft thematiek niet onder voor de rest, maar het is het enige in het boek waarvan je de indruk hebt dat het nog dieper uitgewerkt had kunnen worden. “Orly” is niet enkel korter van lengte, de toon van het stuk is ook minder journalistiek. Alleen in het begin van de reportage wordt de kruier letterlijk geciteerd, daarna wordt het

De klas van '74 van het Heilig Hartcollege in Berkenbos, dat werd getroffen door een brand die aan drieëntwintig jongens het leven kostte.
Foto Saskia Vanderstichele.

haast een kortverhaal dat niet echt bij de andere stukken van het boek past.

Een paar verhalen zijn wel erg intiem. In “Route 66” citeert Tormans uit de afscheidsbrieven van de protagonisten. Als journalist is het natuurlijk je plicht om te tonen wat er gebeurt, maar dat zou ook zonder de desbetreffende citaten gelukt zijn. Maar dat zijn slechts twee kleine kanttekeningen bij een reportageboek dat voorts een heel hoog niveau haalt.

Wie echt wil weten wat er in de zomer van 1976 gebeurde, moet 1976. *De zomer van ons leven* van Geert De Vriese lezen. Dat boek kent zowel een thematische als een chronologische opbouw. In eenentwintig hoofdstukken behandelt de auteur telkens een ander aspect dat eigen is aan de zomer van 1976, zoals de droogte, de grote gemeentefusie, de seksboetieks in Sluis, de Tour van Lucien Van Impe, het festival Jazz Bilzen en Radio Mi Amigo, de eerste punkers, ‘Dancing Queen’ op cassette, enzovoort. Daarnaast kent het boek een chronologisch verloop. De Vriese heeft voor iedere

dag van de zomer de weersvoorspellingen opgezocht, met de uiteindelijke minimum- en maximumtemperatuur erbij. Zo waan je je als lezer echt veertig jaar terug in de tijd.

De Vriese heeft zich stevig verdiept in het onderwerp, getuige een lange bronnenlijst achteraan in het boek. De auteur is niet alleen in de krantenarchieven van veertig jaar geleden gedoken, hij refereert ook vaak aan radio- en televisieprogramma's. Hij wekt het verleden tot leven op een manier die doet denken aan *De Pré Historie*, het programma van Guy De Pré op *Radio 2* dat uit de muziek- en nieuwsarchieven van de tweede helft van de twintigste eeuw put. Nostalgische zielen zullen die aanpak erg op prijs stellen, maar echt iets toevoegen aan het verleden doet De Vriese niet.

In het laatste hoofdstuk leren we wel, verspreid over acht pagina's, hoe het een paar protagonisten uit 1976 is vergaan. Tot diepgaande analyses komt De Vriese evenwel nooit – daarvoor komen er wellicht te veel verschillende thema's aan bod in zijn boek. Maar dat hij naast de vele secundaire bronnen slechts een handvol mensen echt heeft laten terugblikken op de zomer van veertig jaar geleden, voelt aan als een gemis.

Soms werkt het vele navertellen zonder zelf iets toe te voegen aan de geschiedenis zelfs een beetje op de zenuwen. Het feit dat 'Dancing Queen' van Abba uitgroeit tot de hit van 1976, grijpt De Vriese aan om tien pagina's te wijden aan de geschiedenis van de groep, inclusief het liefdesleven van de bandleden. Een mooi verhaal, maar iets te bekend om het zo uitgebreid aan bod te laten komen zonder zelf met nieuwe feiten op de proppen te komen. Hetzelfde geldt voor de geschiedenis van de rockgroep Queen en de totstandkoming van haar hit 'Bohemian Rhapsody'.

De verschillende aanpak van De Vriese en Tormans kan het best worden geïllustreerd aan de hand van de minder bekende verhalen die De Vriese opdist, bijvoorbeeld over twee stomdronken Gentse bankovervallers of over de pyromaan van Kanegem. In dat laatste verhaal reconstrueert De Vriese op basis van secundaire bronnen hoe er in het West-Vlaamse Kanegem op mysterieuze wijze open veldschuren en loodsen met voorraden stro in brand worden gestoken, terwijl de dader maar niet gevonden wordt. Een mooi verhaal, maar daar blijft

het bij. Tormans zou vertrekken vanuit dat verhaal zelf naar Kanegem trekken, er met ooggetuigen praten en – indien het hem zou lukken – ook de pyromaan zelf aan het woord laten.

Bovenstaande alinea had ik – echt waar – al getypt voor ik *Knack* van 3 augustus 2016 onder ogen kreeg. Daarin staat een stuk met als titel "Veertig jaar na de pyromaan. Kanegem blijft smeulen". Tormans trok effectief terug naar het West-Vlaamse dorp met als doel de omerta te doorbreken. Het lijkt ons een grote kanshebber voor zijn volgende boek.

KEN LAMBEETS

STIJN TORMANS, *De zomer van 1976. Verhalen*, Polis, Antwerpen, 2016, 260 p.

GEERT DE VRIESE, *1976. De zomer van ons leven*, Houtekiet, Antwerpen, 2016, 350p.